

J. P. J. Postema, *Tussen graaf en maire. Bijdragen tot de geschiedenis van Steenwijk en omstreken voornamelijk in de 16e en 17e eeuw* (Publikaties van de IJsselakademie XLIX; Kampen: IJsselakademie, 1987, 247 blz., ISBN 90 6697 035 9).

De IJsselakademie in Kampen heeft zich ten doel gesteld de lokale en regionale geschiedenis in dat deel van Overijssel te bevorderen en op een hoger plan te brengen. In dat kader initieerde zij onder andere de bundels *Uit de geschiedenis van Hasselt* (1982) en *Uit de geschiedenis van Brederwiede* (1986). In Steenwijk werd binnen de bestaande historische vereniging het initiatief genomen de plaatselijke geschiedschrijving op andere basis aan te pakken, een streven dat de steun van de IJsselakademie kreeg en dat het hier besproken boek tot resultaat had.

Als centraal thema is gekozen voor de politieke en institutionele geschiedenis van Steenwijk en omstreken, voornamelijk in de zestiende en zeventiende eeuw. De bundel bevat negen bijdragen, in lengte variërend van 7 tot 34 pagina's, waarvan er acht van de hand van de hoofdauteur, Jan P. J. Postema, zijn. De auteur van de negende bijdrage is jhr. A. J. Gevers, die een helder overzicht geeft over de ontwikkeling van zegel, wapen, vlag en vignet van stad en gemeente Steenwijk (en Steenwijkerwold).

Helaas moet worden vastgesteld, dat de bijdragen van Postema in kwaliteit nogal uiteenlopen. Tot de goede behoren onder andere de hoofdstukken 5 en 8, respectievelijk handelend over 'Steenwijkrond 1580. De kaart van Johan van den Corput (1542-1611)' (91-112) en 'Steenwijk: een verlaten vesting' (157-180). Helemaal verwonderlijk is dat niet, daar de auteur blijkens zijn doctoraal scriptie 'Johan van den Corput, 1542-1611. Tot den lesten athem te dienen willich en bereit' (Groningen 1981, niet gepubliceerd) en het daaruit voortvloeiende artikel 'Johan van den Corput: schrijver van Fresinga's Memorien', *BMGN*, CI (1986) 366-386, al goed in die materie thuis was.

Een tweetal andere, goed leesbare bijdragen heeft betrekking op de problemen tussen Steenwijk en de naburige Drentse gebieden. Het betreft de hoofdstukken 6 ('Over het vernielen van verlaat en gekwetste hoogheid', 113-126) en 9 ('De heerlijkheid de Eze en het grensgeschil met het Nijensleker Westeinde', 181-212). Een aardig hoofdstuk vormt ook het zevende, getiteld 'Steenwijk in de gewestelijke geschiedenis' (127-155), waarin vooral aandacht wordt besteed aan de pogingen van Steenwijk (en Hasselt) om zitting en stemrecht te krijgen in de Overijsselse landdag.

De eerste drie hoofdstukken behoren tot de mindere in de bundel. Het derde, zeer korte hoofdstukje over 'Zigher ter Steghe en de drie Steenwijker stadsboeken uit de 16e eeuw' (61-68), bevat wat gegevens over de stadssecretaris Zigher ter Steghe die betrokken zou zijn geweest bij het opstellen van het keurboek van 1579 en het stadsboek van 1609. Daar hij in functie was van 1558 (op pagina 31 staat: 1557) tot 1605, was enige verklaring voor zijn rol bij de codificatie van de stadsrechten van 1609, die vier jaar na zijn dood werd afgesloten, op zijn plaats geweest. De lezer krijgt bovendien geen enkele informatie over inhoud en omvang van deze stadsboeken, laat staan dat onderzocht is of zich tussen de drie genoemde stadsboeken verschillen voordoen. Inzicht daarin kan verhelderend werken bij onderzoek naar de zich ontwikkelende Steenwijker samenleving.

Eveneens zeer kort is de bijdrage over 'De marke Steenwijk: fictie of werkelijkheid?' (51-59). De auteur toetst hier de kwestie of er sprake geweest is van een marke Steenwijk, aan de recente literatuur. Helaas wordt daarbij geen gebruik gemaakt van het laatste en meest fundamentele artikel van Heringa over oorsprong en ontwikkeling van buurschap en marke in de *Nieuwe Drentse Volksalmanak* van 1985 (69-93).

Hoofdstuk 1 tenslotte geeft een beschrijving van bestuur en rechtspraak in Steenwijk vóór 1795 (15-49). Door de beschrijvend-chronologische, en minder analytische methode die hier is toegepast treft de lezer in de tekst allerlei begrippen door elkaar aan (magistraat, stadsbestuur, burgemeesters), die niet voldoende gedefinieerd zijn, en soms niet eens eerder genoemd zijn (op pagina 25 duiken plotseling 'keurmeesters' op, en wat zijn de 'geëligeerden' (31). Ook wordt niet duidelijk gemaakt hoe de meenslieden (gemeene meenthe, de minnermeenthe) zich verhouden tot de schepenen en de raad. Ook de paragraaf over rechtspraak blinkt niet uit door helderheid. Om een voorbeeld te noemen: op pagina 39 wordt vermeld dat strafrecht ook 'civiel' afgehandeld kan worden. Bedoeld worden hier kennelijk strafrechtelijke aangelegenheden of strafzaken. Hoewel misschien wel als het belangrijkste hoofdstuk bedoeld, acht ik het het zwakste van alle. Jammer, want meestal komt er op korte termijn geen herkansing, en zal men het hiermee in Steenwijk nog lange jaren moeten doen.

Kortom, een aardig boekje over aspecten van Steenwijker geschiedenis in de zestiende en zeventiende eeuw, maar het institutionele aspect is onvoldoende uitgewerkt, en dat was nu juist de opzet.

F. Keverling Buisman

D. Greig, *The Reluctant Colonists. Netherlanders Abroad in the 17th and 18th Centuries* (Assen: Van Gorcum, 1987, x + 306 blz., f75,-, ISBN 90 232 2227 X).

De titel van dit boek wekt de verwachting dat het gaat over Nederlandse kolonisten tegen wil en dank. De historicus wordt dan nieuwsgierig, immers, de these dat de Nederlandse expansie overzee in de zeventiende en achttiende eeuw voortkwam uit zucht naar winst uit handel en niet uit drift te koloniseren is wel bekend. Deze historicus en uw recensent komen bedrogen uit. In de wel zeer korte inleiding, welgeteld negen regels, verklaart de schrijfster dat zij er als architecte door geboeid werd hoe Noord-Europeanen in de zeventiende en achttiende eeuw handel dreven, zich beschermden en een onderkomen vonden in verre streken. Zij waren daar niet-welkome vreemdelingen of handelsconcurrenten. Doreen Greig noemt haar boek '... an attempt to survey and evaluate what is known to have been built, and what still exists of the structures they erected against the background of their successes and failures under the Dutch India companies. Also the outcome of their presence in new environments where they waged war, traded and lived, and on the people they encountered'.

Wat er over is van Nederlandse bouwwerken overzee wordt in dit boek minutieus beschreven. Daarvoor is de schrijver architecte, maar de achtergrond van de successen en mislukkingen van VOC en WIC en het resultaat van hun aanwezigheid blijven duister. Dat een architecte er niet in slaagt een dergelijk ambitieus voornemen te realiseren is begrijpelijk; zelfs de historicus die zich zo'n taak zou stellen moet wel van goeden huize zijn om haar te volbrengen.

We hebben hier te maken met een boek over Nederlandse forten, kerken, huizen, huisraad, grafmonumenten en -zerken overzee. De technische beschrijving van al deze — vaak vervallen — overblijfselen kan ik niet beoordelen. Ik moet bekennen dat de schrijfster me niet steeds kon boeien. Gelukkig zijn er veel foto's en reproducties van afbeeldingen die de tekst illustreren. De foto's werden door Doreen Greig genomen op de vele reizen die ze samen met haar man maakte: volgens de onderschriften 1976 Ceylon, 1978 Jakarta, 1979 Malacca, 1981 De Kaap, Ceylon, Curaçao, 1982 Nederland, De Kaap, 1983 en 1984 Nederland, De Kaap, Jakarta. Het echtpaar